

REKONŠTRUKCIA PRIEVOZOV A BRODOV V POVODÍ RIEKY VÁH ZO STARÝCH MÁP

RECONSTRUCTION OF FERRIES AND FORDS IN THE VÁH RIVER BASIN FROM OLD MAPS

Miroslav KOŽUCH¹, Alexandra BENOVÁ²

Abstrakt

Staré mapy zachytávajú obraz vtedajšej krajiny. Dôležitými prvkami na nich sú cestné komunikácie spájajúce jednotlivé sídla a na nich objekty umožňujúce prekonanie vodného toku. Vodné toky dodnes vytvárajú prekážku pri spojení miest na opačných brehoch. Najstaršími spôsobmi ich prekonania boli práve prievozy a brody.

Neskoršími úpravami riek, stavbou kanálov, mostov a priehrad, takýto spôsob ich prekonávania takmer zanikol. Z dôvodu vojenského a obchodného charakteru prievozy a brody boli zachytené na starých mapách. Na mnohé sa postupne zabúda a niekoľko zachovaných, či obnovených pôsobí skôr ako turistická trakcia, nie ako donedávna bežný spôsob formy prepravy. Naším cieľom bola preto rekonštrukcia prievozov a brodov na najdlhšej rieke Slovenska, rieke Váh a všetkých jej prítokoch.

Zamerali sme sa na lokalizáciu prievozov a brodov, ich typ a zmeny v čase. Vstupnými údajmi boli staré mapy I. až III. vojenského mapovania Habsburskej monarchie (rôznych zdrojov a mierok), vzdialenosťná mapa Uhorska z rokov 1897 – 1903, vojenské topografické mapy v Gaussovom-Krügerovom zobrazení z 50. a 90. rokov 20. storočia, Základná mapa Slovenskej republiky a ZBGIS. Vykonaná bola analýza mapových znakov sledovaných objektov na starých mapách, kontrola polohovej presnosti máp, navrhnutý bol katalóg tried objektov, postupne naplnená databáza prievozov a brodov a vytvorené tabuľky a mapy výskytu zaniknutých prievozov a brodov v čiastkových úsekoch rieky Váh a po jednotlivých jeho prítokoch. Okrem polohy je z najstarších máp Habsburskej monarchie možné identifikovať typ prievozu a brodu, z máp Československa len textové a číselné charakteristiky spôsobu prekonania vodných tokov. Na najnovších mapách nie sú brody a kompy vôbec značené.

Práca sa má stať základom pre vytvorenie prehľadového stavu spôsobov prekonávania vodných tokov na celom území Slovenska.

Práca vznikla vďaka podpore Vedeckej grantovej agentúry Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu a Slovenskej akadémie vied v rámci projektu VEGA 1/0217/23.

Kľúčové slová: prievoz, brod, staré mapy, WMS, povodie rieky Váh, rekonštrukcia, databáza

Keywords: ferry, ford, old maps, WMS, Váh river basin, reconstruction, database

¹ Mgr. Miroslav KOŽUCH, PhD., Univerzita Komenského v Bratislave, Prírodovedecká fakulta, Katedra fyzickej geografie a geoinformatiky, Mlynská dolina, Ilkovičova 6, 842 15 Bratislava, miroslav.kozuch@uniba.sk

² Mgr. Alexandra BENOVÁ, PhD., Univerzita Komenského v Bratislave, Prírodovedecká fakulta, Katedra fyzickej geografie a geoinformatiky, Mlynská dolina, Ilkovičova 6, 842 15 Bratislava, miroslav.kozuch@uniba.sk